

ЗНЕЦІНЕННЯ ГУДВІЛУ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ**Ю.О. Колчар,**

аспірантка Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ

Знецінення гудвілу у банківському секторі України у 2011 році стало рекордним за останні роки. Зокрема, серед європейських банків, які володіють дочірніми банками в Україні найбільше списання здійснила банківська група Unicredit Group, яка у 2011 році визнала витрати від зменшення гудвілу, розподілену українські дочірні банки (Укрсоцбанк та Унікредит) у сумі 489 млн. євро [1]. Незважаючи на те, що керівники банку пояснюють у офіційних виданнях, що дана стаття не справила ніякого впливу ні на грошові кошти, ні на коефіцієнти регулятивного капіталу [1], однак це свідчить про те, що придбання, які група здійснила за останні роки не виправдали очікувань керівників. Сума знецінення гудвілу Райффайзен Банк Інтернаціональ у 2011, яку розподілили на Райффайзен Аваль в Україні становить 183 млн. євро [2], що дорівнює майже 44% визнаного при об'єднанні гудвілу. У фінансовій звітності зустрічається пояснення, що знецінення гудвілу було визнано у зв'язку із тим, що відновлення економіки України було повільнішим, ніж очікувалось, у зв'язку було визнано знецінення гудвілу [2]. Французька банківська група Crédit Agricole S.A також визнала знецінення гудвілу у сумі 60 млн. євро, розподілену на однойменний український дочірній банк [3].

Аудиторська компанія KPMG протягом кількох років проводила дослідження «Оцінка ризику знецінення», метою якого було визначення масштабів знецінення гудвілу у різних галузях економіки. У банківському секторі найбільше знецінення спостерігалось у 2008 році і становило 23% від загального обсягу знецінення, у 2009 році цей показник зменшився до 4% [4]. Відповідно до дослідження у 2008 році, знецінення гудвілу було найбільшим саме у банківському секторі. Знецінення гудвілу саме в цей період пояснюється кризовими явищами у світовій економіці, які спричинили кризу практично у всіх сферах економіки, а особливо у фінансовому секторі.

На рисунку 1 схематично зображено елементи гудвілу відповідно до МСФЗ 3 [5]. Як бачимо, основою гудвілу є третій та четвертий компоненти. Справедлива вартість ефекту діючого підприємства, який відноситься до об'єкта придбання, відображає вартість, яку створює сукупність зібраних разом робочих активів. Концепція діючого підприємства означає, що сукупність активів генерує певну вартість, у зв'язку з тим, що дані активи зібрані в певному місці, і перевищує суму вартостей, яку б створював кожен актив окремо. Очікувана синергія відноситься і до об'єкта придбання і до покупця, оскільки відображає додаткову вартість від вдалої комбінації активів двох компаній. П'ятий і шостий елементи відносяться до покупця і відображають помилку в оцінці відшкодування (5-ий компонент) і переплату чи недоплату з боку покупця (6-ий компонент), дані компоненти не є гудвілом по суті. Перший і другий компоненти відносяться до об'єкту придбання, однак також не є гудвілом по суті, при цьому якраз 2-ий компонент відображає вартість НМА, які не було визнано в результаті об'єднання. У МСФЗ вказано, що Рада з МСФЗ намагається уникнути включення 1-го, 2-го і 5-го елементів до гудвілу. Для цього покупці повинні намагатися здійснити наступні кроки:

- достовірно визначити вартість відшкодування (для зменшення або вилучення 5-го компоненту);
- визнати ідентифіковані активи за справедливою вартістю, а не за балансовою (для зменшення або вилучення 1-го елементу);
- визнати всі придбані НМА, які відповідають критеріям визнання (для вилучення 2-го елементу).

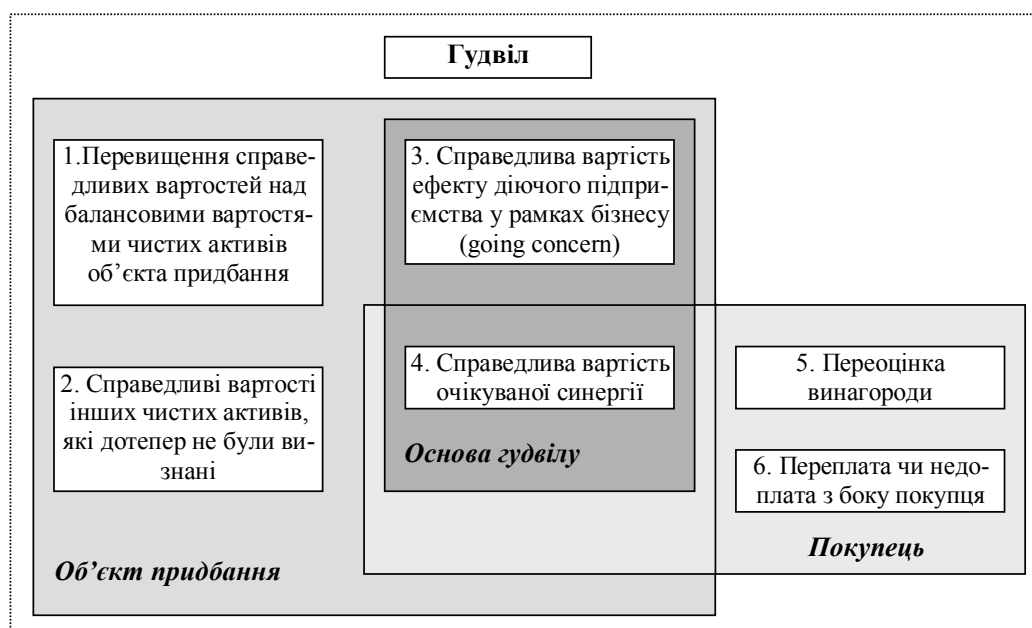

Рис. 1. Компоненти гудвілу відповідно до МСФЗ

Проаналізувавши економічну суть гудвілу, можна зробити висновок, що значне списання гудвілу у банківському секторі може свідчити про:

- переплату за дочірнє підприємство при об'єднанні;
- ефект синергії не було досягнуто або не досягнуто у обсязі, який очікували інвестори;
- при об'єднанні не було визнано вартість всіх неідентифікованих НМА.

Окрім цього, до перелічених причин можна віднести несприятливі економічні та політичні умови в Україні для ведення бізнесу, які також негативно впливають на інвестиційний клімат та настрої інвесторів.

Якщо розглядати знецінення гудвілу у вітчизняному банківському секторі, то варто зазначити, що знецінення відбулось не лише через світові економічні кризові явища. Справа в тому, що більшість великих поглинань вітчизняних банків, здійснилось у період економічного буму (2005-2008 рр.), коли співвідношення Р/Е (ціна/прибуток) доходило до показника 4-6 [6]. У таблиці 1 представлений аналіз найбільших угод зі злиття і поглинання вітчизняних банків міжнародними, як бачимо гудвіл у вартості придбання становить дуже велику частку, а у деяких випадках – майже 80%.

Таблиця 1.

Аналіз найбільших об'єднань вітчизняних банків з міжнародними

Об'єкт придбання	Материнський Банк	Рік	Валюта	Вартість придбання млн.	Гудвіл	Відносна частка гудвілу %
Аваль	Raiffeisen International	2004	євро	855,59	418,02	48,86
Індексбанк	Crédit Agricole S.A.	2006	гривня	1324,00	1131,00	85,42
Міжнародний комерційний банк	Piraeus Bank	2007	євро	53,74	30,81	57,32
ТАС Комерцбанк	Swedbank	2008	шведська крона	5504,00	4410,00	80,12
Форум	Commerzbank	2008	євро	438,00	332,00	75,80
Укрсоцбанк	UniCredit Group	2008	євро	1606,00	1204,00	74,97
Правексбанк	Intesa Sanpaolo	2008	євро	489,00	390,00	79,85

На думку деяких економістів [7], інвесторам варто більше уваги приділяти не гудвілу, визнаному в результаті об'єднання, а специфічним НМА, а також на частку цих НМА у вартості угоди. Варто зауважити, що гудвіл раніше визнавався як актив з кінцевим терміном корисної експлуатації та підлягав амортизації. Однак дана вимога була замінена з метою ідентифікації НМА окремо від гудвілу, які позитивно впливають на зменшення податку на прибуток, тобто Рада МСФЗ даною вимогою стимулювала компанії зменшити суму визнаного гудвілу за рахунок ідентифікації НМА з кінцевим терміном корисної експлуатації. Ідентифікація нових НМА, таких як технологія і клієнтські НМА, дозволяє краще зрозуміти мотиви придбання. Окрім цього, визначення строку корисної експлуатації клієнтських НМА дозволяє зрозуміти, як довго банк очікує ці НМА сприятимуть одержанню прибутку, тобто будуть корисними для фінансової установи. Для прикладу, якщо при об'єднанні банків було визнано взаємовідносини з клієнтами з терміном корисної експлуатації у 5 років, тоді як, за звичай, цей показник у банківській галузі становить 15-20 років. Це свідчить про те, що банк-покупець оцінює придбану клієнтську базу як менш стійку і менш надійну.

Експерти аудиторської компанії Ernst&Young [8] вказують, що у період економічного спаду не належне визнання НМА, придбаних в результаті об'єднання бізнесу, призводить до того, що чистий дохід підприємств стає більш чутливим до мінливих ринкових умов, оскільки визнаються значні суми знецінення гудвілу. Це, в свою чергу, впливає на впевненість інвесторів у фінансовому стані підприємств. Слід зазначити, що списання гудвілу у незначних сумах може позитивно вплинути на фінансову звітність, оскільки покращує показник рентабельності капіталу, окрім цього для аналітиків та інвесторів значно більший інтерес представляють грошові потоки, а списання гудвілу не впливає на грошові потоки. Однак, експерти зазначають, що значне списання гудвілу однозначно свідчить про переплату при об'єднанні бізнесу.

Підводячи підсумок, можна зробити наступні **висновки**:

- в Україні значне списання гудвілу відбулось не лише через кризові явища у світовій економіці, а також через те, що більшість угод М&А було здійснено у період економічного росту, що призвело до позитивних очікувань інвесторів і придбання вітчизняних банків було здійснено із значною переплатою;

- окрім переплати на очікування інвесторів негативно вплинули внутрішні чинники – економічна та політична ситуація в Україні, яка змусила іноземних інвесторів переглянути свої очікування щодо перспектив росту на вітчизняному банківському ринку. Визнання знецінення гудвілу відображає не лише бухгалтерське проведення, але свідчить і про негативні настрої іноземних інвесторів по відношенню до розширення позицій на вітчизняному банківському ринку.

Література:

1. Річний звіт UnicreditBank Group за 2011 рік – Режим доступу: <https://www.unicreditgroup.eu/en/investors/financial-reports>;
2. Річний звіт Raiffeisen Bank International AG за 2011 рік – Режим доступу: http://investor.rbinternational.com/fileadmin/ir/2011_FY/2012-03-29_2011_Annual_Report_RBI.pdf
3. Річний звіт Credit Agricole Group за 2011 рік - Режим доступу <http://www.credit-agricole.com/en/Investor-and-shareholder/Financial-reporting/Credit-Agricole-Group-Financial-statements>
4. Evaluating Impairment Risk. Goodwill impairment charges decline in 2009. KPMG // Valuation series. – Режим доступу: <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/Evaluating-Impairment-Risk.pdf>;
5. International financial reporting standards (IFRSs) 2009: official pronouncements as issued at 1 January 2009 International Accounting Standards Board / Kluwer, 2009. - 2855 стор.
6. Нина Авдеенко Сколько стоит актив? / Н. Авдеенко. – Финансист. – 2010. – №3. – Режим доступу: <http://finansist-club.com/articles/content?Id=70669>;
7. Dennis Chambers and Catherine Finger Goodwill Non-Impairments Evidence from Recent Research and Suggestions for Auditors /D. Chambers, C. Finger - The CPA Journal. - February 2011. - ст. 38-41;
8. Acquisition accounting - What's next for you? Ernst&Young // A global survey of purchase price allocation practices - Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Allokering_av_merverdier_ved_oppkj%C3%B8p/\\$FILE/TAS_Acquisition_accounting_Whats_next_for_you.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Allokering_av_merverdier_ved_oppkj%C3%B8p/$FILE/TAS_Acquisition_accounting_Whats_next_for_you.pdf)